

วารสารข่าว สผ.

หมวดการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ปีที่ 26 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2567)

คำนำ

สวัสดีค่ะผู้อ่านทุกท่าน เราเดินทางมาสู่วารสารฉบับสุดท้ายปลายปีนี้แล้วนะคะ และตามที่ได้ให้สัญญากับทุกท่าน ว่า สผ. จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารบทความ เพื่อสร้างสรรคงานที่มีประโยชน์ให้กับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ในวารสารข่าว สผ. หมวดการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ ทีมบรรณาธิการได้รับข้อมูลจากผู้อ่านหลายท่านได้เสนอหัวข้อบทความหรือสาระความรู้ดี ๆ มาแบ่งปันเพื่อประโยชน์ต่อการจัดทำหรือการพิจารณาประกอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทางทีมบรรณาธิการ จึงไม่รอช้าที่จะนำเสนอบทความที่น่าสนใจมาให้ท่านได้อ่านกัน ซึ่งบทความที่จะนำเสนอในวารสารข่าวฉบับนี้ ได้แก่ **“กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์”** ซึ่งจะพาท่านไปรู้จักกับสารโอเลฟินส์และสารอะโรมาติกส์ที่จัดเป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นต้นให้มากขึ้น **“พรรณไม้ท้องถิ่นกับงานด้านสิ่งแวดล้อม”** ที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลด้านชีวภาพในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเรื่องสุดท้าย **“การใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำ กับ EIA”** ซึ่งเป็นประเด็นหลักที่คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA หรือ คชก. ใช้ประกอบการพิจารณารายงาน รับรองว่าน่าติดตามมาก ๆ ค่ะ

ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาที่น่าสนใจในหน้าถัดไป ทีมบรรณาธิการขอประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์ “การยกเลิกการเรียกเก็บเอกสารนิติบุคคล ในกระบวนการขอรับใบอนุญาตเป็นผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม” โดยสามารถสแกน QR Code ที่ปรากฏด้านล่างนี้ เพื่อรับชมวิถีทัศน์

ผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

จิรวุฒิ ระติสุนทร

บรรณาธิการ

รุ่งอรุณ ญาติบรรพต

กองบรรณาธิการ

พรรณนิภา สืบสิงห์

ทรงพล เชิดฉาย

พงษ์ทวี จูรัตน์

นทีกานต์ ศรีอ่ำ

เสาวลักษณ์ พุทธจันทร์

จุฑาภรณ์ ทองสอดแสง

กรรณิการ์ สรกล

นันทน์สิน ชันหลวง

จิตญาดา ส่งชื่น

นริศรา อภัยโส

จัดทำโดย

กลุ่มงานวิชาการและฐานข้อมูล กองพัฒนาระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Website : <https://eiathailand.onep.go.th> E-mail : databaseeia.onep@onep.go.th

สแกน QR Code
การยกเลิกการเรียกเก็บ
เอกสารนิติบุคคล

SCAN HERE

EIA ACTIVITY

กิจกรรม เกี่ยวกับการทบทวนโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ
ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

EIA Activity 1

การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นการปรับปรุงประกาศ สผ. เรื่อง
แนวทางการจัดส่งรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ.

สผ. โดย กองพัฒนาระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กพส.) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อ ร่างประกาศ สผ. เรื่อง แนวทาง
การจัดส่งรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

1 วันที่ 21 ตุลาคม 2567 รับฟังความคิดเห็นจากจังหวัดกระจายการพิจารณารายงาน EIA และเจ้าหน้าที่ สผ. ที่เกี่ยวข้อง
โดยมี นางพรรณนิภา สืบสิงห์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการและฐานข้อมูล/กพส. เป็นประธานการประชุม และมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 65 คน

2 วันที่ 25 ตุลาคม 2567 รับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานอนุญาต และผู้จัดทำรายงาน โดยมี นางสาวรุ่งอรุณ ญาติบรรพต ผอ.กพส.
เป็นประธานการประชุม และมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนประมาณ 260 คน

ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นหลัก ได้แก่ การยกเลิกสำเนารายงาน EIA การจัดส่งรายงาน
ฉบับสมบูรณ์ให้หน่วยงานพิจารณารายงานระดับจังหวัด และกรุงเทพมหานคร การจัดทำขั้นตอนและวิธีการสร้างรายงานในรูปแบบ
อิเล็กทรอนิกส์ และการป้องกัน
การแก้ไขไฟล์อิเล็กทรอนิกส์
เพื่อยกระดับงาน EIA สู่อุตสาหกรรม
เป็นดิจิทัล

EIA Activity 2

การรับฟังความคิดเห็นต่อ (ร่าง) ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบ
(ฉบับที่..) พ.ศ.

สผ. โดยกองพัฒนาระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กพส.) ร่วมกับกองประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (กปผ.) จัดประชุมรับฟัง
ความคิดเห็นฯ โดยมี นายจิรวัฒน์ ระติสุนทร รองเลขาธิการ สผ. เป็นประธานเปิดการประชุม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็น
จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุง (ร่าง) ประกาศฯ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย คณะกรรมการ
ผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชน และเจ้าหน้าที่ สผ. ซึ่งมีผู้เข้าร่วมผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 650 คน และ
ณ ห้องประชุม จำนวน 50 คน รวมทั้งสิ้น 700 คน

กิจกรรม เกี่ยวกับการอบรม สัมมนา และการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับงานด้าน EIA

EIA Activity 3

การติดตามตรวจสอบการดำเนินโครงการเพื่อประกอบการพิจารณารายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม 2567 กพส. ได้ดำเนินการตรวจสอบพื้นที่โครงการเพื่อประกอบการพิจารณารายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการที่กำหนดไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (รายงาน Monitor) จำนวน 13 โครงการ ได้แก่

1 วันที่ 9 กันยายน 2567 โครงการโครงข่ายทางหลวงเชื่อมโยงระหว่างประเทศทางหลวงหมายเลข 101 ตอน น่าน-อำเภोजะหลิมนพระเกียรติ (ตอน 2) ของกรมทางหลวง จังหวัดน่าน

2 วันที่ 16 กันยายน 2567 โครงการพัฒนาท่าอากาศยานลำปาง ของกรมท่าอากาศยาน จังหวัดลำปาง

3 วันที่ 22 กันยายน 2567 โครงการประตูปรับน้ำท่าทางน้ำของกรมชลประทาน จังหวัดพิษณุโลก

4 วันที่ 18 พฤศจิกายน 2567 โครงการพัฒนาศูนย์บริการรถโดยสารสาธารณะของ บริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

5 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2567 โครงการโรงพยาบาลกรุงเทพตราด ของ บริษัท โรงพยาบาลกรุงเทพตราด จำกัด จังหวัดตราด

6 วันที่ 25 พฤศจิกายน 2567 โครงการระบบท่อส่งก๊าซธรรมชาติบนบกจากบางปะกงไปโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จังหวัดฉะเชิงเทรา

7 วันที่ 2 ธันวาคม 2567 โครงการผลิตเม็ดพลาสติกโพลีเอทิลีน เทเรฟทาเลท (PET) ของ บริษัท เอเซียแพคเกจจิง (ไทยแลนด์) จำกัด จังหวัดลพบุรี

8 วันที่ 3 ธันวาคม 2567 โครงการโรงงานผลิตเบียร์ ของ บริษัท โรงเบียร์ ตะวันแดง 1999 จำกัด และโครงการโรงงานผลิตแอลกอฮอล์และสุรา ของ บริษัท ตะวันแดง 1999 จำกัด จังหวัดชัยนาท

9 วันที่ 4 ธันวาคม 2567 โครงการผลิตคาร์บอนแบล็ค ของ บริษัท เบอร์ล่าคาร์บอน ไทยแลนด์ จำกัด (มหาชน) จังหวัดอ่างทอง

10 วันที่ 17 ธันวาคม 2567 โครงการอ่างเก็บน้ำน้ำปี้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของกรมชลประทาน จังหวัดพะเยา

11 วันที่ 18 ธันวาคม 2567 โครงการทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ประทานบัตรที่ 22363/15231 ของ บริษัท หุ่นส์คอนสตรัคชั่น จำกัด และโครงการทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ประทานบัตรที่ 32154/16350 ของ บริษัท ส.เต็งไธรัตน์ (น่าน) จำกัด จังหวัดน่าน

EIA Activity 4

การจัดงาน EIA Symposium and Monitoring Awards 2024

เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2567 ดร.เฉลิมชัย ศรีอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มอบรางวัลแก่สถานประกอบการที่ปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2567 (EIA Monitoring Awards 2024) ณ โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี โดยมีสถานประกอบการที่ได้รับรางวัล จำนวน 65 ราย ได้แก่ ประเภทโครงการหน่วยงานรัฐ จำนวน 14 รางวัล ประเภทโครงการด้านการทำเหมืองแร่ จำนวน 20 รางวัล ประเภทโครงการด้านการพัฒนาปิโตรเลียม จำนวน 9 รางวัล และประเภทโครงการด้านพลังงาน จำนวน 22 รางวัล พร้อมกันนี้ นายจตุพร บุรุษพัฒน์ ปลัด ทส. และนายประเสริฐ ศิรินภาพร เลขาธิการ สผ. ได้เข้าร่วมงาน ซึ่งงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการรับรู้และแรงจูงใจต่อการดำเนินงานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มการยอมรับและเชื่อมั่นต่อระบบ EIA

EIA Activity 5

การจัดอบรม เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 และบทบาทที่เกี่ยวข้องให้กับ อบท.

ในปีงบประมาณ 2568 สผ. โดย กพส. มีเป้าหมายอบรมให้กับ อบท. และหน่วยงานราชการในพื้นที่ จำนวน 10 จังหวัด เพื่อเสริมสร้างศักยภาพความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของ อบท. และหน่วยงานราชการในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของรายงาน Monitor ได้แก่

► 13 พฤศจิกายน 2567 จัดอบรมในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ณ โรงแรม พันล้าน บุติค รีสอร์ท หนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

► 14 พฤศจิกายน 2567 จัดอบรมในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ณ โรงแรม เวลาดี อุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

EIA Activity 6

โครงการคัดเลือกและมอบรางวัลแก่สถานประกอบการที่ปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ 2568 (EIA Monitoring awards 2025)

สผ. โดย กพส. ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกและมอบรางวัลแก่สถานประกอบการที่ปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2568 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 โดยมีนายสันติ บุญประคับ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้เกียรติเป็นประธาน พร้อมกรรมการจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมเจ้าท่า สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย กรมการปกครอง กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมอนามัย กรมโยธาธิการและผังเมือง วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และเจ้าหน้าที่ สผ. เข้าร่วมประชุม วัตถุประสงค์ในการจัดโครงการ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้สถานประกอบการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 4 ประเภท ได้แก่ โครงการด้านอาคาร โครงการด้านคมนาคม โครงการด้านอุตสาหกรรม และโครงการอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

EIA Activity 7

กิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาศักยภาพบุคลากร สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การอบรม เรื่อง การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพอากาศ เสียง และความสั่นสะเทือน ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการคมนาคม

สผ. ได้จัดกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 1 เรื่อง การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพอากาศ เสียง และความสั่นสะเทือน ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการคมนาคม เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2567 ณ โรงแรมแมนดาริน สามย่าน กรุงเทพมหานคร และผ่านระบบออนไลน์ วัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบด้านอากาศ เสียง และความสั่นสะเทือนในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการคมนาคม รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อไป โดยมีผู้เข้าร่วมประมาณ 400 คน

EIA Activity 8

การจัดอบรม เรื่อง แนวทางการยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตเป็นผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ครั้งที่ 3

สผ. โดย กพส. ได้จัดอบรมแนวทางการยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตเป็นผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2567 ณ ห้องประชุม 1001 อาคารทิปโก้ 2 และผ่านทางระบบออนไลน์ โดยมี นางสาวรุ่งอรุณ ญาติบรรทุง ผอ.กพส. เป็นประธานกล่าวเปิดการอบรม ในการอบรมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะครบกำหนดในการยื่นขอต่ออายุใบอนุญาตฯ เข้าใจเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตฯ และหลักเกณฑ์ในการควบคุม กำกับ ดูแลผู้ได้รับใบอนุญาตฯ รวมทั้งสามารถยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตฯ โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

EIA Activity 9

กิจกรรม KM เรื่อง “กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์ และสารอะโรเมติกส์”

สผ. โดย กพผ. จัดกิจกรรม KM เรื่อง “กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์ และสารอะโรเมติกส์” เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2567 ณ ห้องประชุม 1001 อาคารทิปโก้ 2 และผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการปฏิบัติงานจริง ของผู้ประกอบการและเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนประเด็นปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการ รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติต่อไป โดยมีผู้เข้าร่วมประมาณ 60 คน

EIA Activity 10

การประชุมสัมมนา เรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่แทน สผ. เกี่ยวกับการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการติดตามผลการดำเนินการกระจายภารกิจการพิจารณารายงาน EIA ด้านอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน ในจังหวัดที่ได้รับการกระจายภารกิจการพิจารณารายงาน EIA ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

สผ. โดย กพส. จัดประชุมสัมมนา ณ โรงแรม เดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2567 โดยมี นายจิรวัฒน์ ระติสุนทร รองเลขาธิการ สผ. เป็นประธานกล่าวเปิดการประชุมสัมมนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่แทน สผ. เกี่ยวกับการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สร้างความเชื่อมั่น และติดตามผลการดำเนินการกระจายภารกิจการพิจารณารายงาน EIA ด้านอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชนในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติหน้าที่แทน สผ. รวมทั้งประเด็นปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม เกี่ยวกับการพิจารณา รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

EIA Activity 11

การจัดทำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการกำหนด มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในรายงานการประเมิน ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สผ. โดย กปผ. ได้ดำเนินการจัดทำแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณารายงานฯ มีกรอบแนวทางในการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในรายงานฯ ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับผลกระทบของโครงการ มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ และหน่วยงานผู้อนุญาตสามารถกำกับดูแลได้ รวมทั้งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำและพิจารณารายงานฯ สำหรับโครงการได้อย่างเหมาะสมต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยได้ดำเนินการจัดการประชุมการกำหนดกรอบในการจัดทำ (ร่าง) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม 2567 ณ ห้องประชุม 1001 อาคารทิปโก้ 2 สผ. โดยมีผู้เข้าร่วมประมาณ 50 คน

EIA Activity 12

การจัดทำแนวทางการจัดทำรายงาน การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอุตสาหกรรมและระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุน

สผ. โดย กปผ. ได้ดำเนินการจัดทำแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอุตสาหกรรมและระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุน เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีกรอบแนวทางในการจัดทำรายงานฯ โครงการอุตสาหกรรมและระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุน ที่มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นกับประชาชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยได้ดำเนินการจัดการประชุม เรื่อง การจัดทำแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอุตสาหกรรมและระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุน ครั้งที่ 1/2567 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2567 ณ ห้องประชุม 1003 ชั้น 10 อาคารทิปโก้ 2 สผ.

กระบวนการผลิต

สารโอเลฟินส์

และ

สารอะโรเมติกส์

นายร่มธรรม ประดิษฐ์ (นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ)

นายพิชิต ตั้งเกียรติศิริ (นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ)

กลุ่มงานปิโตรเคมี กองประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

พื้นที่มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง เป็นฐานการผลิตของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ครบวงจรและมีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประกอบด้วย โรงแยกก๊าซธรรมชาติ โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานปิโตรเคมีขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นปลาย โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก รวมถึงโรงไฟฟ้าที่สนับสนุนระบบสาธารณูปโภคให้กับอุตสาหกรรมในพื้นที่ จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมากและเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา (การณัย, 2542) แต่การพัฒนาย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพพื้นที่ รวมถึงการปล่อยมลพิษจำนวนมากที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน (กรมอนามัย, 2555) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้มีประกาศกระทรวงเพื่อกำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีจะต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน ซึ่งรวมถึงโรงงานผลิตสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในบทความนี้จึงขอพาผู้อ่านทุกท่านไปทำความรู้จักกับสารทั้ง 2 กลุ่มนี้กันครับ

สารโอเลฟินส์ (Olefins) และ สารอะโรเมติกส์ (Aromatics)

กระบวนการผลิตสารสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์ถูกจัดเป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นต้น โดยใช้วัตถุดิบจำพวก แนฟทา (Naphtha) อีเทน (Ethane) โพรเพน (Propane) ที่เป็นผลิตภัณฑ์จากกระบวนการกลั่นน้ำมันและกระบวนการแยกก๊าซธรรมชาติ โดยความแตกต่างของสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระหว่างสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์ (ที่มา วารสาร Petromat Today ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 (2559))

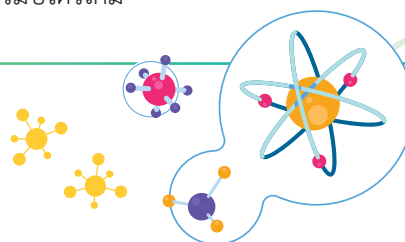
	สารโอเลฟินส์	สารอะโรเมติกส์
โครงสร้างโมเลกุล	มีโครงสร้างเป็นพันธะคู่ต่อกันเป็นสายโซ่	มีโครงสร้างเป็นวงแหวนที่มีพันธะคู่สลับพันธะเดี่ยว
ตัวอย่างโครงสร้างโมเลกุล		
วัตถุดิบ	อีเทนและโพรเพนจากโรงแยกก๊าซธรรมชาติ แนฟทาจากโรงกลั่นน้ำมัน	คอนเดนเสทจากหลุมเจาะ แนฟทาจากโรงกลั่นน้ำมัน
ผลิตภัณฑ์	เอทิลีน โพรพิลีน	เบนซีน โทลูอิน ไซลีน

► **กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์จะได้ผลิตภัณฑ์** ได้แก่ เอทิลีนและโพรพิลีน ซึ่งนำไปใช้ในการผลิตเม็ดพลาสติก เส้นใยสังเคราะห์ และสารเติมแต่งในเชื้อเพลิงต่าง ๆ

► **กระบวนการผลิตสารอะโรเมติกส์จะได้ผลิตภัณฑ์** ได้แก่ เบนซีน โทลูอิน และไซลีน ซึ่งจะถูกใช้ในการสังเคราะห์เคมีภัณฑ์ขั้นสูง เช่น สี สารทำความสะอาด และเชื้อเพลิงที่มีคุณภาพ

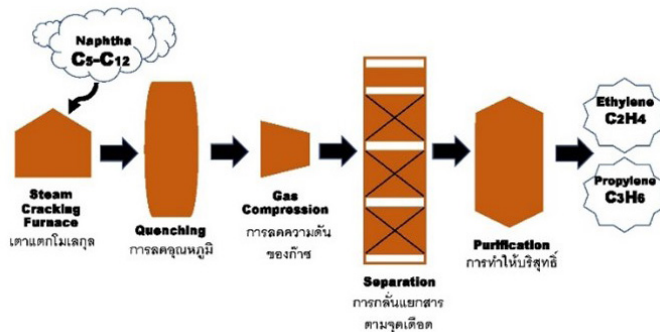
ซึ่งการขาดแคลนสารทั้ง 2 กลุ่มนี้จะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตในอุตสาหกรรม รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอนาคต ด้วยบทบาทดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่าสารโอเลฟินส์ และสารอะโรเมติกส์เป็นจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์

กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์ สามารถจำแนกประเภทกระบวนการผลิตได้เป็น กระบวนการ Naphtha Cracker และ Gas Cracker โดยกระบวนการ Naphtha Cracker จะเริ่มจากการป้อนเนฟทาเข้าไปยังเตาแตกโมเลกุล (Cracking Furnace) เพื่อให้เกิดการแตกตัวจากโมเลกุลใหญ่เป็นโมเลกุลเล็ก จากนั้นจะส่งไปยังหน่วย Quench และ Compressor เพื่อลดอุณหภูมิและเพิ่มความดันตามลำดับ ต่อมาจะถูกป้อนไปยังหน่วยกลั่นแยกผลิตภัณฑ์ (Fractionation) เพื่อให้ได้สารโอเลฟินส์ ได้แก่ เอทิลีน และโพรพิลีน และส่งไปทำให้บริสุทธิ์ (Purify) เพื่อกำจัดสิ่งเจือปนที่ยังหลงเหลืออยู่ในผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำ ซัลเฟอร์ หรือสารอื่นที่ไม่ต้องการ นอกจากนี้ยังได้ผลิตภัณฑ์พลอยได้ที่มีจำนวนคาร์บอนอะตอมตั้งแต่ 6 อะตอมขึ้นไป ซึ่งจะส่งไปยังโรงงานผลิตสารอะโรเมติกส์เพื่อเข้าสู่กระบวนการกลั่นแยกอะโรเมติกส์ต่อไป

ขณะที่กระบวนการ Gas Cracker จะแตกต่างกับกระบวนการผลิต Naphtha Cracker ที่ชนิดของสารป้อน ที่จะใช้ก๊าซโพรเพนและก๊าซอีเทนป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิต ซึ่งกระบวนการอื่น ๆ จะมีความคล้ายคลึงกัน (สุภาวณี และธวัช, 2567)

รูปที่ 1 กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์อย่างง่าย

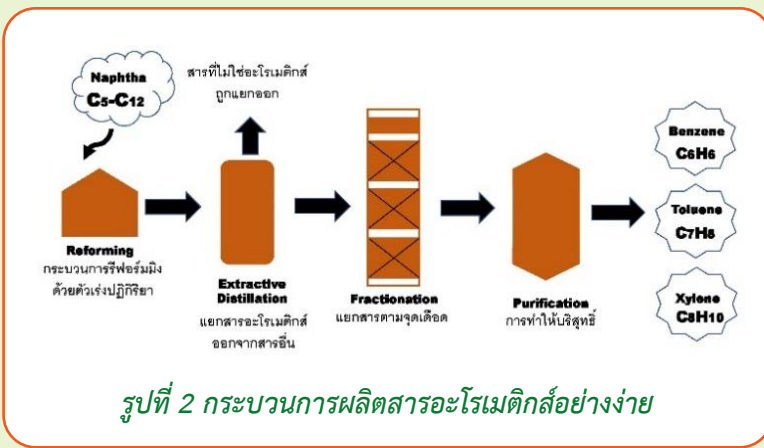
กระบวนการแตกโมเลกุล (Cracking) เป็นการทำให้สารประกอบไฮโดรคาร์บอนชนิดหนักที่มีโมเลกุลใหญ่ (สารไฮโดรคาร์บอนที่มีคาร์บอนมากกว่า 5 อะตอม) แตกตัวเป็นสารประกอบไฮโดรคาร์บอนชนิดเบาที่มีโมเลกุลเล็กลง โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1 การแตกตัวโดยใช้ไอน้ำร่วมด้วย (Steam Cracking)
- 2 การแตกตัวด้วยความร้อน (Thermal Cracking)
- 3 การแตกตัวด้วยตัวเร่งปฏิกิริยา (Catalytic Cracking)
- 4 การแตกตัวด้วยไฮโดรเจน (Hydrocracking)

ซึ่งเทคโนโลยีที่เป็นที่นิยมในโรงงานผลิตสารโอเลฟินส์ในประเทศไทยในปัจจุบัน จะเป็นกระบวนการแตกตัวโดยใช้ไอน้ำร่วมด้วย จะเริ่มจากป้อนเนฟทาเข้าสู่เตาแตกโมเลกุล โดยให้ความร้อนผสมกับไอน้ำอุณหภูมิประมาณ 850 องศาเซลเซียส ในสภาวะที่ไร้ออกซิเจน ซึ่งจะทำให้เนฟทาแตกตัวได้เป็นสารโอเลฟินส์ ได้แก่ เอทิลีน โพรพิลีน และบิวทาไดอิน (บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), 2554)

กระบวนการผลิตสารอะโรเมติกส์

กระบวนการผลิตสารอะโรเมติกส์ จะเริ่มต้นจากการป้อนแนฟทาเข้าสู่หน่วยผลิตรีฟอร์มเมอร์ (Reformer) เพื่อทำหน้าที่เปลี่ยนโครงสร้างของไฮโดรคาร์บอนในกลุ่มพาราฟิน (Paraffin) และแนฟทีน (Naphthene) ที่อยู่ในแนฟทาให้เป็นสารผสมอะโรเมติกส์ ซึ่งจะเรียกสารผสมดังกล่าวว่ารีฟอร์มเมอร์ โดยกระบวนการดังกล่าวจะมีตัวเร่งปฏิกิริยาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยา จากนั้นจะป้อนรีฟอร์มเมอร์เข้าสู่หอกลั่นแยกแบบใช้ตัวทำละลาย (Extractive Distillation) ที่จะมีการเติมตัวทำละลายที่มีจุดเดือดสูงกว่าองค์ประกอบของสารผสม โดยตัวทำละลายจะเข้าไปจับกับสารอะโรเมติกส์ เมื่อเพิ่มอุณหภูมิภายในหอกลั่นเพื่อกลั่นแยก จะแยกสารที่ไม่ใช่อะโรเมติกส์ออกจากหอกลั่น ขณะที่สารอะโรเมติกส์กับตัวทำละลายจะออกที่ก้นหอกลั่น และจะถูกป้อนเข้าสู่หน่วยกลั่นแยก (Fractionation) เพื่อกลั่นแยกให้ได้ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เบนซีน โทลูอีน และไซลีน และส่งไปทำให้บริสุทธิ์ (Purify) เพื่อกำจัดสิ่งเจือปนที่ยังหลงเหลืออยู่ ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สะอาดและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังได้ผลิตภัณฑ์พลอยได้ เช่น ก๊าซธรรมชาติเหลว ก๊าซไฮโดรเจน สารประกอบไฮโดรคาร์บอนหลายอะตอม เป็นต้น (กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2547, บริษัท ซีคอก จำกัด, 2563 และ สุภาวิณี และธวัช, 2567)

มลพิษทางอากาศ จากกระบวนการผลิต สารโอเลฟินส์ และสารอะโรเมติกส์

โรงผลิตสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์จัดเป็นอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่มีการปล่อยมลพิษหลายชนิด เช่น น้ำเสียจากกระบวนการผลิตที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของแหล่งน้ำธรรมชาติ กากของเสียอันตรายที่อาจกำจัดไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เสี่ยงของเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ดัดแปลงมาตรฐานจนอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของพนักงาน แต่มลพิษที่เป็นปัญหาหลักของโรงงานประเภทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีคือมลพิษทางอากาศ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

- 1 สารอินทรีย์ระเหยง่าย (Volatile Organic Compounds : VOCs)** บางชนิดที่เป็นสารที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้รับสัมผัส เช่น เบนซีน 1,3 บิวทาไดอีน เป็นต้น โดยจะก่อให้เกิดความเป็นพิษแบบเฉียบพลันในกรณีที่ได้รับสัมผัสที่ระดับความเข้มข้นสูง ส่วนในกรณีที่ได้รับสัมผัสที่ระดับความเข้มข้นต่ำเป็นระยะเวลานานอาจก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไขกระดูก ระบบประสาทส่วนกลาง ระบบสืบพันธุ์ รวมถึงยังมีความเป็นพิษในรูปของสารก่อมะเร็งอีกด้วย (กรมอนามัย, 2555) จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลดการปล่อย VOCs จากแหล่งกำเนิด เช่น การติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อควบคุมไม่ให้ VOCs รั่วไหลจากอุปกรณ์ (Fugitive) การใช้ถังเก็บกักสารเคมีประเภทหลังคาลอย (Floating Roof Tanks) การติดตั้งระบบ Vapor Recovery Unit เพื่อเก็บคืนสาร VOCs นำกลับมาใช้ใหม่ การจัดทำข้อมูลการระบายสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs Inventory) เป็นต้น (วรารุช และจิราวรรณ, 2555)

ก๊าซที่เกิดจากระบบการเผาไหม้เชื้อเพลิง ได้แก่ ก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน (NO_x) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ซึ่งสารดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจต่อผู้รับสัมผัส จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการเพื่อติดตามและลดผลกระทบจากมลพิษดังกล่าว เช่น การติดตั้งระบบ Selective Catalytic Reduction ที่ใช้ในการลดการปล่อย NO_x โดยใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาและสารรีดิวซ์ (แอมโมเนีย หรือยูเรีย) เพื่อเปลี่ยน NO_x ให้เป็นไนโตรเจนและน้ำ การติดตั้งระบบ CEMs เพื่อรายงานผลการปล่อยมลพิษให้หน่วยงานที่กำกับดูแลได้ตรวจสอบ เป็นต้น (สุภาวิณี และธวัช, 2567)

เพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษดังกล่าว กระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในรูปแบบรายงาน EIA จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมและป้องกันมลพิษจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA และ EHIA ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการกำหนดเกณฑ์เหล่านี้จะช่วยให้มั่นใจว่าโครงการในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ต้องทำรายงาน EIA หรือ EHIA จะได้รับการประเมินผลกระทบอย่างรอบด้านเพื่อนำมาซึ่งการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยลดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชนโดยรอบพื้นที่โครงการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้กระบวนการผลิตเป็นไปอย่างปลอดภัยและยั่งยืน

นิยาม

- ▶ **ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นต้น** : เป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นแรกสุด ส่วนใหญ่ผลิตจากวัตถุดิบตั้งต้น จากอุตสาหกรรมปิโตรเลียม และนำไปผลิตผลิตภัณฑ์ในขั้นกลางหรือขั้นปลายต่อไป เช่น เอทิลีน โพรพิลีน เบนซีน โทลูอีน เป็นต้น
- ▶ **ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นกลาง** : เป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นต้นเป็นวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีที่ได้ในขั้นนี้จะใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นปลายต่อไป เช่น เอทิลีนไกลคอล สไตรีนมอนอเมอร์ เป็นต้น
- ▶ **ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นปลาย** : ใช้วัตถุดิบที่เป็นผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นต้นหรือขั้นกลางมาใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นปลาย และนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่อไป เช่น โพลีเอทิลีนความหนาแน่นสูง (HDPE) เส้นใยโพลีเอสเตอร์ เป็นต้น

(บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), 2554)

ที่มาข้อมูล

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2547). ตำราฝึกอบรมผู้รับผิดชอบพลังงานอาวุโส (ผอส.) ด้านความร้อน. กรมอนามัย. (2555). คู่มือวิชาการ เรื่องสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบรรยากาศ (Volatile Organic Compounds: VOCs). สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์

บริษัท ซีคอต จำกัด. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง โครงการโรงงานอะโรเมติกส์ หน่วยที่ 2 (ครั้งที่ 6)

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน). (2554). สารานุกรมเปิดโลกปิโตรเคมี Petrochemical Encyclopedia. กรุงเทพฯ: บริษัท มิเดีย เอกซ์เพอร์ทีส อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด. ภัทร์ชาพร สีเขียว. (2559). Olefins vs. Aromatics. วารสาร PETROMAT Today, 5 (4), 20.

ภารณีย์ ไชยยะเสวี. (2542). รั้วไทยกับอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นต้น (UPSTREAM) ศึกษาเปรียบเทียบ บริษัท ไทยโอเลฟินส์ จำกัด กับ บริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน). ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วราวุธ เสือดี และ จิราวรรณ จำปานิล. (2555). แนวทางการจัดการสารอินทรีย์ระเหยง่าย Volatile Organic Compounds (VOCs) Management Guideline. ระเบียบ: มาบตาพุดการพิมพ์. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2563). โครงการศึกษาการจัดการมลพิษทางอากาศในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุดเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท พญา พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด

สุภาวิณี กฤษณาวรรณ และ ธวัช ไตรพรทวีเลิศ. (2567). กระบวนการผลิตสารโอเลฟินส์และสารอะโรเมติกส์ [PowerPoint slides].

พรรณไม้ท้องถิ่น กับงานด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เบญจวรรณ ชิวปรีชา
ศูนย์วิจัยโกลจิสดิกส์และการจัดการ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปัญหาจากการขยายตัวของเมืองไม่ว่าจะเป็นการสร้างอาคาร หรือเส้นทางคมนาคม อาจส่งผลกระทบต่อพืชท้องถิ่น ในโครงการก่อสร้าง บางกรณีผู้ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอาจมองข้ามจุดที่เห็นว่าเล็กน้อยไป จนเกิดการสูญเสียแหล่งพันธุกรรมของพืชเหล่านั้น หรือพืชท้องถิ่นบางชนิดอาจสูญหายไปจากพื้นที่อย่างสิ้นเชิงด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เนื่องจากพืชท้องถิ่นหลายชนิดไม่ได้อยู่ในสถานะไม้หวงห้าม โดยเฉพาะพืชขนาดเล็กจำพวกไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก หรือพืชน้ำ โอกาสเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างต่าง ๆ จึงมีสูง จำเป็นที่ผู้ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีความรู้ครอบคลุม ค้นคว้าหาข้อมูลให้ครบถ้วนทุกมิติ และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งเจริญของพืชท้องถิ่น

สำหรับคำจำกัดความของ “พรรณไม้ท้องถิ่น” หมายถึงพันธุ์พืชที่กำเนิดภายในประเทศ หรือมีอยู่ในประเทศ ซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลายและให้หมายความรวมถึง พันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น หรือพันธุ์พืชป่า (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร, 2542) ในขณะที่ Mellichamp, L. (2014) กล่าวถึงความสำคัญของพรรณไม้ท้องถิ่น 3 ประการ ได้แก่

- 1 เป็นพืชที่มีการปรับตัวได้ดีกว่าพืชต่างถิ่น โดยเฉพาะความต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช และมีความทนทานต่อสภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น หนาวแล้ง หรือทนต่อน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน
- 2 ไม่มีแนวโน้มที่จะก่อความเสียหายให้แก่พื้นที่ที่พืชนั้นเจริญอยู่ เช่น ไม่ใช้วัชพืชสำคัญที่จะสร้างความเสียหายให้แก่พืชชนิดอื่น ในสังคมพืชโดยรอบ
- 3 เป็นพืชอาหารสำหรับสัตว์ในท้องถิ่น เนื่องจากสัตว์ในท้องถิ่นเองมีการปรับตัว และเรียนรู้เพื่อจะใช้พืชในถิ่นอาศัยเป็นแหล่งอาหารมาเป็นระยะเวลายาวนาน หากพืชที่เคยเป็นอาหารลดหรือหมดไปย่อมส่งผลเสียต่อประชากรสัตว์ในพื้นที่โครงการ

การรักษาไว้ซึ่งพืชท้องถิ่น ต้องเริ่มจากความรู้ความเข้าใจ บริบทของพืชเหล่านั้นที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น รายงานของ Hendrayana, Y., Sudiana, E., Adhya, I. & Ismail, A.Y. (2022) ศึกษาพืชอาหารนกในป่าลุ่มต่ำทางตะวันตกของเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย พบว่าพืชในวงศ์มะเดื่อ-ไทร (Moraceae) จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม (*Ficus benjamina* L.) สลอดหิน (*Ficus sinuata* Thunb.) และไทรย้อย (*Ficus kurzii* King) เป็นพืชอาหารนกจำนวนมากถึง 44 ชนิด โดยนกที่กินเฉพาะผลของ

ไทรย้อยใบแหลม มีจำนวน 9 ชนิด นกที่กินเฉพาะผลของสลอดหิน มีจำนวน 6 ชนิด นกที่กินเฉพาะผลไทรย้อย มีจำนวน 9 ชนิด นอกนั้นเป็นนกที่กินผลไทรได้มากกว่า 1 ชนิด สอดคล้องกับรายงาน การวิจัยพืชอาหารสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี โดยเผด็จ บุญขาว บุซบง กาญจนสาขา และ อัมพรพิมล ประยูร (2553) พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กินผลไทร 3 ชนิดเป็นอาหาร ประกอบด้วย ไทรโฮ (*Ficus geniculata* Kurz) ไทรย้อย (*Ficus kurzii* King) และ ไทรลูกขน (*Ficus drupacea* Thunb.)

ได้แก่ กระเล็นขนปลายหูสั้น (*Tamiops mccllelandi*) กระแตเหนือ (*Tupaia belangeri*) กระจ๊อน (*Menetes berdmorei*) กระรอกปลายหางดำ (*Callosciurus caniceps*) กระรอกหลากสี (*Callosciurus finlaysoni*) กระงูหนู (*Tragulus javanicus*) หมาไม้ (*Martes flavigula*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) และ ค่างแว่นถิ่นใต้ (*Presbytis obscura*) หากตัดต้นไม้ทิ้งย่อมทำให้แหล่งอาหารนกและสัตว์ป่าบางชนิดลดลง ส่งผลกระทบต่อประชากรสัตว์ป่าโดยเฉพาะนกที่เป็นกลุ่มสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายพันธุ์พืช หรือการขยายถนนที่ต้องถมคลองด้านข้าง ส่งผลกระทบต่อไม้หลายชนิดให้หายไปจากพื้นที่อย่างสิ้นเชิง เช่น บัวชนิดต่าง ๆ ที่เรณูเป็นอาหารของผึ้ง (ภาพที่ 1a) แมลงพาหะถ่ายเรณูที่สำคัญในสิ่งแวดล้อม ช่วยเพิ่มผลผลิตให้เกษตรกร หรือการหายไปของพืชน้ำที่เคยเป็นอาหารประเภทผัก

ของคนในชุมชน เช่น สันตะวาใบพาย (ภาพที่ 1b) ที่ปัจจุบันพบได้น้อยลงจนคนรุ่นใหม่แทบไม่รู้จัก ในขณะที่พืชกลุ่มเฟินซึ่งเป็นที่รู้จักค่อนข้างน้อยแต่มีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม โอกาสที่จะค่อย ๆ หดไปจากพื้นที่ก่อสร้างเป็นไปได้สูง สาเหตุหลักคือพืชกลุ่มเฟินส่วนใหญ่ต้องการร่มเงาจากไม้ใหญ่ หรือเฟินบางชนิดอิงอาศัยกับต้นไม้ และต้องการความชื้นสูง การเปิดหน้าดินเพื่อทำการก่อสร้างต่าง ๆ ย่อมส่งผลกระทบให้พืชเหล่านี้หายไปจากพื้นที่ ทั้งนี้เฟินบางชนิดอยู่ในสถานะพืชหายากและบางชนิดอยู่ในสถานะถูกรุกราน เช่น กีบแรด (*Angiopteris evecta* (Forst.) Hoffm.) ว่านไถ่น้อย (*Cibotium barometz* (L.) J.Sm.) และชายผ้าสีดา (*Platycterium coronarium* (Mull.) Desv.) เป็นต้น (เบญจวรรณ ชิวปรีชา สุพัตรา เจริญเวชธรรม เกศราภรณ์ จันทร์ประเสริฐ และ ชัยมงคล คงภักดี, 2563)

ภาพที่ 1 A ผึ้งเก็บเรณูจากเกสรเพศผู้ดอกบัว
B สันตะวาใบพาย (*Ottelia alismoides* (L.) Pers.)

การนำดินเข้ามาถมในพื้นที่ก่อสร้างอาจนำพาวัชพืชต่างถิ่นรุกราน เช่น ไมยราบยักษ์ หรือ ต้นกระถูด เข้ามาแพร่กระจายจนสุดท้ายพืชถิ่นเดิมหายไป จัดเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลกระทบแบบไม่ตั้งใจ การเฝ้าสังเกตและติดตามดูการแพร่กระจายของวัชพืชที่อาจติดมากับการถมดินจึงเป็นอีกมาตรการที่ต้องเพิ่มเติมเข้ามา นอกเหนือจากการเฝ้าระวังผลกระทบด้านเสียง ฝุ่นละออง น้ำเสีย หรือแรงสั่นสะเทือน

ในสหรัฐอเมริกาตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากการก่อสร้างหรือขยายทางในแต่ละปีที่มีจำนวนหลายโครงการทั่วประเทศ โดยการเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชพื้นเมืองไว้ปลูกเสริมตามริมถนนหลังเสร็จสิ้นโครงการ เพื่อให้พืชเหล่านั้นทำหน้าที่คลุมดิน ป้องกันการกัดเซาะหน้าดิน และเป็นพืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่นต่อไป (Scott A., Kim, R. & Wilkinson, M., 2007) อย่างไรก็ตามหากพบพื้นที่ที่มีรูปแบบการแพร่กระจายของสังคมพืชแบบสุ่ม (Random pattern) ซึ่งเป็นการกระจายตามโอกาสหายากในธรรมชาติ อาจต้องหลีกเลี่ยงพื้นที่หรือเส้นทางก่อสร้างเพื่อไม่ให้สังคมพืชดังกล่าวได้รับผลกระทบ

การลดผลกระทบต่อการสูญเสียพรรณไม้ในท้องถิ่น จึงต้องเริ่มจากผู้ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม มีความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าพืชทุกชนิดต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับพืชขนาดเล็กอาจต้องกันพื้นที่ไว้ให้พืชเหล่านั้นได้เจริญต่อไป แต่หากเป็นพืชขนาดใหญ่ พืชหายากหรือไม้หวงห้าม ควรจัดทำเป็นไม้ล้อมเพื่อย้ายไปปลูกนอกพื้นที่ก่อสร้าง Czaja, J., Wilczek, Z., & Chmura, D. (2021) กล่าวว่าการจัดพื้นที่เพื่อเป็นเขตกันชนระหว่าง 2 พื้นที่ที่อาจมีผลกระทบต่อกัน (buffer zone) ตามแนวเขตทางด่วน ควรมีระยะไม่ต่ำกว่า 20 เมตร การสร้างชั้นไม้พุ่มเสริมตามไหล่ทางช่วยจำกัดการเข้ามาของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นรุกราน (invasive species) ลดการแตกแยกของพื้นที่ออกเป็นหย่อม (patch) และอาจเป็นการสร้างแนวเชื่อมต่อทางนิเวศสำหรับพืชและสัตว์ตามแนวด้านข้างของทางด่วนได้ แนวคิดในการนำพืชท้องถิ่นกลับมาปลูกเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์หลังเสร็จสิ้นโครงการก่อสร้าง นับเป็นอีกมาตรการที่จะช่วยลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ จากงานวิจัยของ สมชญา ศรีธรรม และวสา วงศ์สุขแสง (2563) ระบุถึงข้อดีของการนำพันธุ์ไม้ท้องถิ่นมาใช้ในการภูมิสถาปัตย์ เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์ มีความเหมาะสมและทนต่อสภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่นได้ดี สร้างความน่าสนใจในแง่ภูมิทัศน์พื้นที่ ลดปัญหาการดูแลรักษาในระยะยาว นอกเหนือจากประโยชน์ทางด้านภูมิสถาปัตย์แล้ว ยังมีประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น เป็นพืชอาหาร เป็นสมุนไพร

โดยสรุปแล้วผู้ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ด้านทรัพยากรชีวภาพในส่วนของพืชพรรณไม้ จำเป็น
ต้องใช้องค์ความรู้ และประมวลศาสตร์หลายด้าน
มาประกอบในการวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดจาก
การดำเนินโครงการทั้งด้านบวกและลบ หลีกเลี่ยง
การตัดฟันให้มากที่สุด และพยายามนำพืชท้องถิ่น
กลับมาใช้เพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อตอบโจทย์
ในการดำเนินโครงการใดก็ตาม ที่เป็นมิตรกับ
สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เบญจวรรณ ชิวปรีชา สุพัตรา เจริญเวชธรรม เกศราภรณ์ จันทร์ประเสริฐ และ ชัยมงคล คงภักดี. (2563). ความหลากหลายชนิดพันธุ์ในพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยนิเวศวิทยาป่าไม้เมืองไทย. 4 (2), 49-62. เข้าถึงได้จาก https://tferj.forest.ku.ac.th/jn_file/5113012021TFERJV4N2_4_Benchawonetal.pdf
- เผด็จ บุญขาว บุขง กาญจนสาขา และ อัมพรพิมล ประยูร. (2553). การใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำภาชี Utilization of Ficus sources by wildlife in Mae Nam Phachi Wildlife Sanctuary. (รายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2553) กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. เข้าถึงได้จาก [https://www.dnp.go.th/wildlife/wildlifeyearbook/abstract/2553%20\(full\)/](https://www.dnp.go.th/wildlife/wildlifeyearbook/abstract/2553%20(full)/)
- สมชญา ศรีธรรม และวสา วงศ์สุขแสง. (2563). การศึกษาพรรณไม้ท้องถิ่นเพื่อใช้ในการภูมิสถาปัตย์กรรม กรณีศึกษา: ไม้พุ่มและไม้คลุมดินในป่าจังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการศิลปสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 11(1), 163-179. เข้าถึงได้จาก https://www.researchgate.net/publication/351357611_A_Study_of_Local_Plants_for_Landscape_Architecture_Case_Study_Shubs_and_Groundcovers_at_Forest_in_Surin_Province/link
- สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. (2542). พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542. เข้าถึงได้จาก https://www.doa.go.th/pvp/wp-content/uploads/2020/02/pvp_act.2542thai.pdf
- Czaja, J., Czaja, J., Wilczek, Z., & Chmura, D. (2021). Shaping the ecotone zone in forest communities that are adjacent to expressway roads. Forests. 12(1490), 1-13. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Damian-Chmura/publication/356174829_
- Millichamp, L. 2014. Native plants of the Southeast. Portland, London : Timber press.
- Scott A., Kim, R. & Wilkinson, M. (2007). Roadside Revegetation: A New Frontier for Native Plant Growers. USDA Forest Service Proceedings RMRS-P-50. 2007, 72-76. Retrieved from https://www.fs.usda.gov/rm/pubs/rmrs_p050/rmrs_p050_072_076.pdf
- Hendrayana, Y., Sudiana, E., Adhya, I. & Ismail, A.Y. (2022). Bird diversity in three Ficus species in the Kuningan Lowland Forest, West Java, Indonesia. Biodiversitas. 23(5), 2255-2261. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/360482134_B

การใช้น้ำ

และการบริหารจัดการน้ำ

กับ

EIA

ทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการใช้น้ำไม่ใช่แค่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคอย่างเดียว เป็นเส้นทางเดินทาง แหล่งอาหาร และยังถูกใช้ในทุกภาคส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งปริมาณน้ำที่จำเป็นต่อการรักษาระบบนิเวศน์และสัตว์น้ำ ฯลฯ ตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของเมือง และความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น อีกทั้งสภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่สำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนน้ำใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ การเกิดน้ำท่วม ทำความเสียหายแก่พื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และปัญหาน้ำเสีย

นางสาวทิพพาวดี เลิศวิริยะวานิช
นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
กลุ่มงานพัฒนาแหล่งน้ำและเกษตรกรรม
กองประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ และความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในฤดูแล้งมักจะมีความต้องการใช้น้ำมากกว่าปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ จึงมีความจำเป็นต้องมี **“การจัดการทรัพยากรน้ำ”** คือ การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างบูรณาการ เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ (เว็บไซต์กรมทรัพยากรน้ำ, 2568)

ทางเลือกในการจัดการน้ำของการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ได้แก่ งานอ่างเก็บน้ำ งานฝายกั้นน้ำ (เขื่อนทดน้ำ) งานสระเก็บน้ำ งานขุดลอกหนองและบึง งานคลองส่งน้ำ และงานสูบน้ำ ต้องเลือกประเภทให้เหมาะสมกับแหล่งน้ำ ภูมิประเทศ และความต้องการน้ำไปใช้ประโยชน์ ในกรณีการก่อสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำหรืออ่างเก็บน้ำ เป็นการดำเนินโครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการใดใดที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบดังกล่าว

ในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ การใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำ เป็นประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยควรมีรายละเอียดข้อมูลของภาพรวมของการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในรายงาน อย่างน้อยต้องครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สิงหาคม 2566) ดังนี้

1

ตรวจสอบและวิเคราะห์แผนแม่บทการจัดการทรัพยากรน้ำระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับจังหวัด

2

ตรวจสอบความสอดคล้องแผนพัฒนาแหล่งน้ำของโครงการที่นำเสนอกับแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ขอบเขตการศึกษา

3

จัดทำแผนที่แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำที่เกี่ยวข้อง และคาดว่าจะได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่นำเสนอในภาพรวม

4

จัดทำแผนภูมิ (Schematic Diagram) แสดงเส้นลำน้ำและลำน้ำสาขาในภาพรวม ให้สอดคล้องกับแผนที่และตารางแสดงข้อมูลการจัดสรรน้ำรายเดือนภายหลังมีโครงการ พร้อมคำอธิบายรูปแบบการจัดสรรการใช้น้ำ

5

จัดทำตารางแสดงข้อมูลรายละเอียดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำในภาพรวม โดยจำแนกเป็นรายละเอียดลุ่มน้ำย่อย ลุ่มน้ำสาขา ว่าแต่ละลุ่มน้ำมีโครงการอะไรบ้าง ทั้งโครงการปัจจุบัน และอนาคต โดยมีข้อมูลปริมาณน้ำท่า ปริมาณน้ำเก็บกัก และพื้นที่ชลประทาน สถานภาพโครงการแสดงไว้ให้ชัดเจน และสอดคล้องกับแผนภูมิตามที่เสนอ

6

ศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำในภาพรวมของลุ่มน้ำ

7

เสนอองค์การบริหารจัดการน้ำภายหลังมีโครงการ โดยเสนอองค์ระดัโครงการ และระดับพื้นที่ ให้มีรายละเอียดโครงสร้างองค์กร องค์ประกอบคณะกรรมการ และอำนาจหน้าที่ โดยมีแผนการบริหารการใช้น้ำและองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อติดตามปริมาณน้ำไหลผ่าน และระบายน้ำ รวมทั้งติดตามการบริหารจัดการการใช้น้ำตามปริมาณที่จัดสรรรายเดือน และการบริหารจัดการขององค์กรบริหารจัดการน้ำ

ทั้งนี้ “การใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำ” ประกอบด้วย
กรณีสภาพการใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำก่อนมีโครงการ และ
ภายหลังมีโครงการ

สภาพการใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำ ก่อนมีโครงการ ต้องพิจารณาให้ครอบคลุมในรายละเอียด ดังนี้

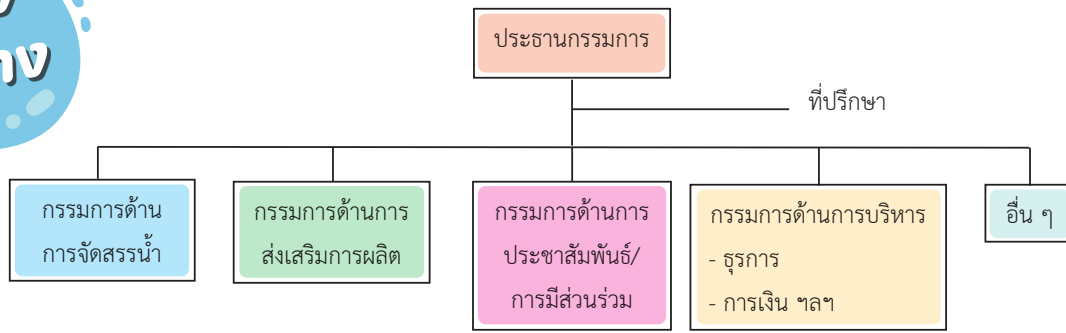
- 1 ศึกษา รวบรวม จัดทำข้อมูล/สภาพการใช้น้ำในปัจจุบันก่อนมีโครงการ
- 2 จัดทำแผนที่แสดงจุดที่ตั้งแหล่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- 3 จัดทำตารางสรุปข้อมูลรายละเอียดชนิด ประเภทของแหล่งน้ำ ที่ตั้ง ขนาดหรือปริมาณของแหล่งน้ำ
หน่วยงานรับผิดชอบ และสถานภาพปัจจุบันของแหล่งน้ำ
- 4 วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลความต้องการใช้น้ำปัจจุบันและในอนาคต 30 ปี
- 5 อธิบายรูปแบบการใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันของการใช้น้ำด้านต่าง ๆ
- 6 จัดทำข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับกรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาอุทกภัย ระบุพื้นที่ที่เกิดปัญหา
และระดับความรุนแรงของผลกระทบ

สภาพการใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำ ภายหลังมีโครงการ ต้องพิจารณาให้ครอบคลุมในรายละเอียด ดังนี้

- 1 จัดทำแผนที่แสดงจุดที่ตั้งห้วยงานและอาคารประกอบ พร้อมทั้งแนวระบบคลอง/ท่อส่งน้ำ พร้อมอาคาร
ชลประทานต่าง ๆ ที่ดำเนินการภายใต้โครงการ โดยซ้อนทับกับแผนที่ที่ได้จัดทำไว้เดิมก่อนมีโครงการ
- 2 จัดทำแผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ชลประทาน/พื้นที่รับประโยชน์เปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ
พร้อมระบุรายละเอียดแหล่งน้ำ อาคารชลประทาน และระบบส่งน้ำลงในแผนที่ให้ครบถ้วน
- 3 จัดทำแผนภูมิ (Schematic Diagram) ระบบส่งน้ำภายหลังมีโครงการ
- 4 จัดทำตารางข้อมูลการจัดสรรน้ำรายเดือนในลักษณะสมดุลน้ำ (Water Balance) ของระบบ
- 5 ให้เสนอการติดตั้งเครื่องมือเพื่อตรวจวัดและติดตามระดับและปริมาณน้ำ (ระบบโทรมาตร)
- 6 แสดงรายละเอียดองค์การบริหารจัดการน้ำที่จัดตั้งขึ้นภายหลังการมีโครงการ เช่น ในระดับโครงการ

โครงสร้าง

องค์ประกอบ

ผวจ./นายอำเภอ/ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น
 ผู้แทน กรมชลประทาน
 ผู้แทน เกษตรตำบล
 ผู้แทน กรมพัฒนาที่ดิน
 ผู้แทน กลุ่มผู้ใช้น้ำด้านเกษตรกรรม
 ผู้แทน ผู้ใช้น้ำอุปโภค-บริโภค
 ฯลฯ

ประธาน
 กรรมการ
 กรรมการ
 กรรมการ
 กรรมการ
 กรรมการและเลขานุการ
 กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1.
2.
3.
4.

รูปที่ 1 ตัวอย่างแผนผัง
 การจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการน้ำ
 ระดับโครงการ

จะเห็นว่า **“การใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำ”** เป็นการวางแผนการจัดการลุ่มน้ำทั้งลุ่มน้ำหลักและลุ่มน้ำสาขา และเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการจัดทำ **“รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ”** ซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม บูรณาการร่วมกัน โดยหลักสำคัญของ **“การมีส่วนร่วม”** คือต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาคเอกชน หน่วยงานราชการทุกฝ่ายร่วมกันขับเคลื่อนให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของการบริหารจัดการชลประทานคือ การส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าให้กับประชาชน เพื่อนำไปสู่การจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำได้อย่างสัมพันธกัน ให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกิดความสมดุล เป็นธรรม และสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอีกด้วย รวมทั้งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ. การจัดการทรัพยากรน้ำ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก https://dwr.go.th/uploads/file/article/2005/0000087_1.ppt. สืบค้น 14 มกราคม 2568.
 กลุ่มงานพัฒนาแหล่งน้ำและเกษตรกรรม กองประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). แนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
 สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา. การพัฒนาแหล่งน้ำ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก https://www.rspg.or.th/special_articles/hm_king60/king_603.htm. สืบค้น 14 มกราคม 2568.